

Herdenking oprichting van de 'Union Allumettièrè' 1912-2012

Deel 2: Maurice Van Buggenhoudt als 'incontournable' directeur op vlak van productie en personeel

Danny ROBBER

In de reeks portretten van mensen die van betekenis zijn geweest voor de vennootschap 'Union Allumettièrè' (afgekort als U.A.), blikken we in dit artikel terug op het leven en werk van Maurice Van Buggenhoudt. Net zoals Carlos Roland ⁽¹⁾ had Maurice Van Buggenhoudt een lange staat van dienst bij de U.A.. Zijn directeurskwaliteiten lagen ondermeer op vlak van productie- en personeelsmanagement. Hij was een directeur die de werkvloer kende als geen ander.

Maurice Van Buggenhoudt, een man met een lange staat van dienst als directeur bij de U.A..

Wanneer men met ex-directieleden en ex-personeelsleden van de U.A. praat over Maurice Van Buggenhoudt, dan neemt men dikwijls het woord 'incontournable' in de mond. Dat wordt niet zomaar gezegd en dat is meteen de reden om op zoek te gaan naar de achtergronden van dit etiket. Deze zoektocht was niet gemakkelijk omdat - buiten enkele foto's in het familiearchief - geen schriftelijk bronnenmateriaal aanwezig was. Naast de herinneringen van zijn familie konden we beroep doen op de getuigenis van Jean Guldemont ⁽²⁾, het ons enig bekende en nog levende personeelslid, die intens met Maurice Van Buggenhoudt heeft samengewerkt in de U.A..

Maurice Van Buggenhoudt werd op 16 september 1897 geboren in Sint-Gilles (Brussel). Zijn vader Louis Van Buggenhoudt (1868 - 1922) was aannemer en zijn moeder huisvrouw. Hoewel zijn familienaam het niet laat vermoeden, groeide hij op in een Franstalige Brusselse familie. Hij had één zus.

Na zijn middelbare studies in Sint-Gilles studeerde hij aan de Franstalige Brusselse hogeschool "A. de l'Abattoir (entre Porte de Ninove et gare du Midi)" voor technisch ingenieur. De zogenaamde 'Arts et Metiers' zijn nadien omgevormd tot studies voor industrieel ingenieur. Door het overlijden van zijn beide ouders moest de jonge Maurice Van Buggenhoudt geen legerdienst vervullen. Het kan niet anders dan dat dit gegeven enige impact heeft gehad op de vorming van de toen nog jonge persoonlijkheid van Van Buggenhoudt. Zou hier de kiem gelegd zijn van zijn zelfstandigheid en verantwoordelijkheidsgevoel?

⁽¹⁾ In het vorige artikel hebben we uitgebreid stil gestaan bij de beroepsloopbaan van Carlos Roland als 'Hoofd Scheikundig Ingenieur' bij de 'Union Allumettièrè'.

⁽²⁾ Op 3 november 2011 hadden we een uitgebreid gesprek met Jean Guldemont, wonend in Blankenberge. We danken hem van harte voor zijn getuigenis en het nalezen van dit artikel. De contactgegevens werden ons bezorgd door Jacqui Van Der Putten van Geraardsbergen waarvoor eveneens een woord van dank.

Maurice Van Buggenhoudt huwde op 6 januari 1923 met Caroline Vindelincx, geboren te Koekelberg op 19 januari 1904. Zij kwam uit een Franstalige Brusselse familie die een drukkerij-boekbinderij uitbaatte. Maurice Van Buggenhoudt en Caroline Vindelincx kregen twee kinderen: Marcel Van Buggenhoudt (1927-2004) en Jeanine Van Buggenhoudt ⁽³⁾, geboren op 22 december 1923. Ten huize Van Buggenhoudt werd nooit Nederlands gesproken en de schoolloopbaan van beide kinderen voltrok zich dan ook in Franstalige scholen. Maurice leerde later door zijn contacten met arbeiders en bedienden op de lucifersfabriek vloeiend Nederlands spreken. Daarbij viel het wel op dat het ging om het Nederlands van een Franstalige Brusselaar. De schoolloopbaan van Jeanine Van Buggenhoudt begon pas op zevenjarige leeftijd omdat vader Van Buggenhoudt zijn dochter niet eerder naar school stuurde om op die manier de persoonlijkheid van zijn dochter te vormen.

Start van zijn loopbaan als directeur bij de 'Usine n° 5' van Ninove

Maurice Van Buggenhoudt startte onmiddellijk bij het beëindigen van zijn studies na de Eerste Wereldoorlog zijn loopbaan bij een belangrijke fabriek van de Union Allumettière, de Ninoofse 'Usine n° 5'. In het personeelsregister ⁽⁴⁾ van de U.A. staat vermeld dat hij op 1 september 1918 in dienst trad bij de vennootschap. De 'Usine n° 5' kwam in 1912 in handen van de U.A. doordat de toen zelfstandig werkende lucifersfabriek 'Köbenhavns Export Tändsticksfabriks' fuseerde in de nieuwe vennootschap U.A.

Dat Van Buggenhoudt zijn carrière

Caroline Vindelincx huwde op 6 januari 1923 met Maurice Van Buggenhoudt en overleed op 24 september 1958 in Ukkel.

bij de 'Usine n° 5' mocht starten, is reeds veelzeggend omdat het een belangrijke fabriek van de U.A.

was. Als troeven voor zijn aanwerving hebben wellicht zijn taligheid (Franstalige Brusselaar die gemakkelijk Nederlands kon leren), zijn ingenieursdiploma en zijn zelfstandig karakter meegespeeld. Wij hebben niet kunnen achterhalen of Maurice Van Buggenhoudt werd aangeworven na een spontane sollicitatie of nadat personeelsverantwoordelijken van de U.A. hem zijn komen vragen om in dienst te treden. In ieder geval kwam hij terecht in de fabriek waar even voordien (in de oorlogsjaren) ook Carlos Roland zijn loopbaan had aangevat. Niet alleen op het werk waren zij collega's maar in hun eerste naoorlogse werkjaren bij de 'Usine n° 5' betrokken zij samen een studio in Ninove. Hier werd de

basis gelegd van een werkrelatie die nog vele tientallen jaren bleef duren.

Hierbij past toch een woordje over de geschiedenis van deze fabriek. Zoals de naam laat vermoeden, was deze lucifersfabriek in handen van een Deense firma, 'H.E. Gosch & C°' Tändstikfabriker', die in 1908 deze fabriek overnamen van 'L. Cobbaert & Prové'. Ze was gelegen aan de Burchtdam te Ninove, waar nu het stadspark ligt. De Denen kwamen in Ninove terecht ⁽⁵⁾ omdat in de zomer van 1907 grote arbeidsonrust in hun land heerste. Ze moesten zelfs de poorten van hun inlandse lucifersfabriek sluiten zodat de exportorders niet konden uitgevoerd worden. Om niet meer afhankelijk te zijn van die binnenlandse problemen en om de productie veilig te stellen, ging men op zoek naar buitenlandse bedrijven

⁽³⁾ Het is via Jeanine Van Buggenhoudt en haar zoon Charles T'Sjoen en haar kleinzoon Olivier T'Sjoen dat wij toegang kregen tot het familiearchief. Ze bezorgden ons de herinneringen aan hun vader, grootvader en overgrootvader en eveneens de vele foto's. Op 29 december 2011 hadden wij een uitgebreid gesprek met de familie waarin we tevens het ontwerp van artikel hebben afgetoetst. We danken hen van harte voor hun medewerking.

⁽⁴⁾ De gegevens uit het personeelsregister van de U.A. werden ons bezorgd door Johny De Nie van het Geraardsbergs Heemkundig Archief (GHA).

⁽⁵⁾ Een gedetailleerde beschrijving van de activiteiten van de 'Köbenhavns Export Tändsticksfabrik' is te vinden in het boek van A. JANSEN & D. ROBBEN, *De Stekskesmannen. 90 jaar lucifersindustrie in Ninove*, Ninove V.V.V., 1998.

en zo lieten zij hun oog vallen op het bedrijf van 'L. Cobbaert & Prové' in Ninove. Louis Cobbaert zelf was afkomstig van Geraardsbergen waar hij samen met zijn vader François Cobbaert een lucifersfabriek had uitgebaat in de Boelareststraat (*). Toen deze fabriek in 1885 werd opgekocht door Franse eigenaars, begon Louis Cobbaert in 1889 een lucifersfabriek in Ninove. Nadat zijn vennoten de fabriek in 1899 overnamen, begon hij alweer in Ninove in datzelfde jaar nog een tweede fabriek. Het is precies dit bedrijf dat Cobbaert en Prové in 1908 aan de Deense firma overliet en die in 1912 fuseerde als 'Usine n° 5' in de U.A. en waar Maurice Van Buggenhoudt zijn loopbaan startte.

In aanloop naar 1912 waren er heel wat moeilijkheden om de 'Köbenhavns Export Tändsticksfabriks' met de U.A. te laten fuseren. Zo ondermeer moest de fabriek van de U.A. lucifers van andersoortige formaten maken terwijl de machines hiervoor niet waren uitgerust. De uitbreiding aan gebouwen werd geweigerd en de technisch directeur van de U.A., Balthazar Mertens jr., en de Deense bestuurder in de U.A. kregen daarbovenop nog eens knallende ruzie. Hierna brak de Eerste Wereldoorlog uit en werd de fabriek verwoest. De productie kwam in 1914 zelfs geheel stil te liggen. Nadat de Denen na de oorlog hun aandelen in de U.A. verkocht hadden, bouwde de vennootschap deze fabriekssite uit tot een belangrijke vestigingsplaats. Er werd voortdurend bijgebouwd en de fabriek werd meer en meer het technisch centrum van de U.A..

Met het voorgaande willen we illustreren dat Maurice Van Buggenhoudt terecht kwam in een fabriek waarover in het bestuur van de U.A. enige verdeeldheid heerste. De verzuurde Belgisch-Deense relatie werd pas opgelost nadat de Denen na de oorlog hun aandelen verkochten. In hoeverre Maurice die spanningen nog heeft gevoeld, hebben wij

De negus van Ethiopië, bekend als Hailé Sélassié, op bezoek in de 'Usine n° 5' te Ninove.

Maurice Van Buggenhoudt als gastheer naast Hailé Sélassié.

Het bezoek van Hailé Sélassié aan de 'Usine n° 5' te Ninove werd vereeuwigd met talrijke foto's.

(*) De geschiedenis van de Geraardsbergse fabriek van François Cobbaert is gedetailleerd beschreven in het werk van S. GORFROID & D. SURDIACOURT, *Lucifersbedrijven te Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1983.

niet kunnen achterhalen. Ze hebben alleszins op de één of andere wijze nog geleefd op de werkvloer. Uit zijn karakterbeschrijving leiden we af dat Maurice ook wel diplomatisch genoeg was om met zulke spanningen om te gaan.

Kort na zijn aanwerving in de 'Usine n° 5' werd Van Buggenhoudt aangesteld als directeur. Als jonge ingenieur moet hij tijdens zijn eerste jaren bij de fabriek wel een goede indruk gemaakt hebben gezien hij vrij snel tot directeur werd benoemd. In de jaren 1920 haalde de fabriek een jaarlijkse productie van 180 miljoen doosjes, vergelijkbaar met de productie bij de Geraardsbergse 'De Launoit'- of bij 'La Suédoise'-vestiging. Tegen het einde van de twintiger jaren groeide ze zelfs uit tot de fabriek met de grootste productiecapaciteit van de U.A.

In 1925 had Maurice de eer de negus van Ethiopië, bekend als Hailé Sélassié (?), te ontmoeten in de fabriek. Ze werd in opperste staat van paraatheid gebracht om de rondleiding van de latere keizer van Ethiopië en zijn gevolg van hoogwaardigheidsbekleders vlot te laten verlopen. Zij kwamen op bezoek om meer te vernemen over de lucifersfabricage. Hierover vertelde Maurice later herhaaldelijk dat het ging om een gevolg van 'wilde' mensen die moeilijk hun handen ergens konden af houden. Te pas en te onpas grepen zij naar lucifersdoosjes op de productielijnen.

Voor het overige hebben we nog een anekdote kunnen noteren over zijn loopbaan in Ninove. Praktisch ingesteld als Van Buggenhoudt was, gebruikte hij op een bepaald ogenblik onopgemerkt een vijl van een arbeider. Toen achteraf die ar-

beider zag dat zijn vijl niet volgens de juiste technische voorwaarden was gebruikt, zei hij in een bui van opvliegendheid: 'welke stommerik heeft mijn vijl gebruikt?'. Dit kwam Maurice Van Buggenhoudt echter ter ore en meteen kreeg deze arbeider serieus de wind van voren... Een ontslag hing in de lucht. In de tijdsgeest van toen kon zo iets over een directeur niet gezegd worden...

Voortzetting van zijn loopbaan als directeur bij de voormalige 'De Launoit'-fabriek van Geraardsbergen

Nadat Van Buggenhoudt in 1926 door Sunströmm⁽⁸⁾ werd opgevolgd als directeur van de 'Usine n° 5', maakte hij in datzelfde jaar nog de overstap naar de voormalige 'De Launoit'-fabriek te Geraardsbergen. Deze site was gelegen aan de Kleine Hunnegemkouter aan het begin van

(7) Ras Tafari Makonnen werd op 2 november 1930 tot keizer van Ethiopië gekroond en kreeg toen pas de naam 'Hailé Selassié'. Hij werd ook wel aangeduid als de "negus" wat staat voor "koning der koningen". Zijn vader was gouverneur van de provincie Harar. Via zijn huwelijk met Wayzaro Menen, dochter van keizer Menelik II, kwam Tafari in de keizerlijke familie. In 1917 werd hij uitgeroepen tot troonopvolger van keizerin Zauditu, en als regent ging hij namens haar Abessinië regeren. Dertien jaar later kwam hij als Haile Selassie zelf op de troon. Hij schafte de slavernij in zijn land in 1931 formeel af.

(8) Meer informatie en foto's over de lucifersindustrie in Ninove zijn te vinden in in het boek van E. DE SCHRIJVER, *Ninovieters kaffeegieters 1850-1950. 100 jaar Ninove in ruim 400 foto's en documenten*, Ninove, 1982.

Een mooie groepsfoto van fotograaf Th. L'Haire (Geraardsbergen) die Maurice Van Buggenhoudt ten voeten uit typeert: een directeur te midden van zijn arbeiders en bedienden van de voormalige 'De Launoit-fabriek'. Omcirkeld hoofd aan de rechterkant van de foto is Maurice Van Buggenhoudt.

de Groteweg. Recht tegenover de fabriek betrok de familie Van Buggenhoudt een woning. Aangezien de echtgenote van Van Buggenhoudt niet kon wennen aan een leven in Geraardsbergen, verhuisde het gezin naar de Rue Van Hoegaerde in Koekelberg. Van Buggenhoudt kwam iedere dag met de trein naar zijn werk.

Op deze Geraardsbergse site stond de oude lucifersfabriek, die vanaf 1880 uitgebaat werd door vader Jean De Launoit en nadien, vanaf 1890 door zijn vier zoons. In 1901 kwam de fabriek volledig in handen van zoon Cyrille De Launoit nadat hij in de voorgaande jaren zijn overige drie broers had uitgekocht. Op 3 december 1919 kocht de Zweedse trust de fabriek en ging zij onderdeel uitmaken van de 'Fabriques Belges d'Allumettes' (F.B.A.). In 1929

fuseerde de F.B.A. met de U.A. en behoorde de oude fabriek van Cyrille De Launoit definitief tot deze nieuwe vennootschap. In 1931 werd Van Buggenhoudt hier tot directeur benoemd.

Hij wist deze fabriek onder Zweeds bestuur uit te bouwen tot een goed draaiend bedrijf⁽⁹⁾. Zo was in 1936 de hoeveelheid afgerold hout (om lucifershoutjes van te maken) dubbel zo groot als bij de andere Geraardsbergse lucifersfabriek 'La Suédoise'. In vergelijking met de jaren 1920 wist de 'De Launoit'-site haar lucifersproductie bijna te verdubbelen, d.w.z. van 240 miljoen dozen naar 420 miljoen dozen. Vanaf halfweg de jaren 1930 werd deze fabriek dan ook de grootste productiezetel⁽¹⁰⁾ van de U.A. Het aantal arbeiders bedroeg er 670. Er werkten duidelijk veel meer vrouwen dan mannen;

van alle werkzaamheden vergden de productie van doosjes en het vullen ervan de meeste arbeidskrachten. Ruim 350 vrouwen hielden zich met beide activiteiten bezig. In die jaren eiste het machinaal vullen immers nog veel manuele kracht.

Van Buggenhoudts directeursbureau met een groot bureau en vele klas-seermappen aan de wand gaf uit op een grote ruimte waar de bedienden van de fabriek werkten. Zo had hij steevast zicht op zijn administratie. Zijn benoeming tot directeur bracht mee dat de familie Van Buggenhoudt opnieuw in Geraardsbergen moest komen wonen. Zij huurden tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog een woning in de Lessensestraat nr. 91.

Als directeur stelde hij zich steeds beleefd en correct op waardoor hij

⁽⁹⁾ Meer gedetailleerde informatie omtrent de bouw en werking van de verschillende fabrieken van de U.A. is te vinden in het boek van M. STROOBANT & D. ROBBEN, *Tot de laatste lucifer. Geschiedenis van de lucifersnijverheid in de Denderstreek*, Geraardsbergen-Nieuwerkerken, 2003.

⁽¹⁰⁾ In 1937 had de U.A. vijf operationele fabrieken: 'De Launoit' en 'La Suédoise' in Geraardsbergen, de 'Usine n°5' en 'Sogal-for' in Ninove en de 'Lux'-fabriek in Lessen. In totaal werkten in de vennootschap zo'n 1.600 werknemers.

Een binnenzicht op de voormalige 'De Launoit'-fabriek, waar Maurice Van Buggenhoudt directeur was vanaf 1931.

uitstekende relaties kon opbouwen met bedienden en arbeiders. Reeds in deze 'De Launoit'-periode werd Maurice Van Buggenhoudt getypeerd als een directeur die een goed luisterend oor had voor elk personeelslid. Hij was een geliefd figuur bij de arbeiders. Eens 's morgens aangekomen begon hij in kostuum en zwarte hoed en niet met zijn ogen toe een inspectieronde van heel de fabriek. Hij wilde zich immers op de hoogste stellen van alle bedrijvigheid die op het terrein plaatsvonden. Hij was geen directeur 'achter zijn bureau' maar één van de werkvloer. Hij keek vooral en zei niet veel. Wanneer het nodig was, stak hij de arbeiders een hart onder de riem. Hij deed geen verloren stappen maar ging letterlijk en figuurlijk recht op zijn doel af.

Zo ondermeer werkten in die tijd een vijftal kleinere landbouwers met een weekcontract. Zij moesten met

paarden van de fabriek, gehuisvest in de grote paardenstal op de 'De Launoit'-site, de gekapte populieren vanuit het veld naar het dichtst bijgelegen treinstation brengen om getransporteerd te worden naar de fabriek. Toen op zeker ogenblik een ordonnantie kwam om deze mensen een vaste wedde te betalen, zag Van Buggenhoudt dit niet zitten omdat hun werk afhankelijk was van de weersomstandigheden. Omdat hij geen mensen wilde betalen voor een tijd dat ze technisch werkloos waren, maakte hij prompt een einde aan deze jarenlange praktijk van de zogenaamde 'voerders'. De paarden werden verkocht en de fabriek schakelde over op mechanische transportmiddelen.

In zijn vrije tijd ging Maurice Van Buggenhoudt iedere week één keer schermen met de rijkswacht-commandant van Geraardsbergen.

Het operationeel krijgen van de nieuw gebouwde fabriek van Overboelare (Gaverstraat)

Met het bouwen van de nieuwe fabriek in Overboelare had de U.A. duidelijk de intentie de productie te concentreren en geleidelijk de activiteiten op de andere fabrieken in te krimpen en vervolgens stil te leggen. Dat zou ook het geval zijn voor de 'De Launoit'-fabriek.

Na de oorlog ondervonden K.E. Hedborg (gedelegeerd bestuurder van de F.B.A vanaf 1920 tot 1957) en zijn toenmalige Zweedse directeur Ivar Stening (in dienst bij de U.A. vanaf 1937) echter heel wat problemen⁽¹⁾ om de nieuwe fabriek startklaar te krijgen. Ze waren overgegaan tot een massale aanwerving van arbeiders die niet de minste ervaring hadden. Dat vroeg om problemen en daarom moest Maurice Van Buggenhoudt als crisismanager worden ingeroepen! Tijdens de fase van de inkrimpende productie op de 'De Launoit'-site (Geraardsbergen) werd Van Buggenhoudt aangesteld in de nieuwe fabriek en op 1 januari 1947 tot directeur benoemd van beide fabrieken. Voor de 'De Launoit'-site kon hij terugvallen op zijn chef Metens, afkomstig van het Waalse Lessen. Deze was in feite zijn 'verlengstuk' omdat hij hem jarenlang onder zijn hoede had en zijn persoonlijkheid 'gekneed' had. Van Buggenhoudt beschouwde hem als zijn rapporteur over de activiteiten in de oude fabriek.

Maurice Van Buggenhoudt wist de nieuwe fabriek in enkele jaren volledig operationeel te krijgen. Dit kwam omdat hij ervaren werknemers van de 'De Launoit'-site transfereerde naar de nieuwe vestiging en ze op sleutelposities plaatste. Waar in 1946 in de nieuwe fabriek nog maar twee oude productielijnen (overgekomen vanuit ontmantelde fabrieken van de vennootschap) en één nieuwe

⁽¹²⁾ Voor een uitgebreide beschrijving van de opstartfase van de nieuwe fabriek verwijzen we naar het boek van M. STROOBANT & D. ROBBEN, *Tot de laatste lucifer*.

Zweedse KD-lijn⁽¹²⁾ operationeel waren, wist Van Buggenhoudt in korte tijd die eerste twee lijnen te vervangen door lijnen met nieuwe machines en op vrij korte termijn twaalf productielijnen operationeel te maken. Dat betekende wel dat hij bijna dag en nacht op de fabriek vertoefde; zo ging hij bijvoorbeeld na het avondeten systematisch terug verder werken. Op het hoogtepunt realiseerde hij onder impuls van zijn 'chef de fabrication' Jean Guldemont⁽¹³⁾ een recordproductie van 4 miljoen dozen op die 12 lijnen. Per lijn evolueerde dit van 216.000 doosjes per dag naar 360.000 tot zelfs 400.000 doosjes per dag. Dit leverde een totaal op van 4 miljoen doosjes per dag, rekening houdend met het feit dat er regelmatig één lijn in onderhoud was of in reserve werd gehouden. Het personeel werd hiervoor gelauwerd met de gewaardeerde 'Three Torches'-speld. Door de technische ontwikkelingen, aanpassingen en verbeteringen aan de lijnen zag men vanaf 1946 het aantal arbeiders per lijn geleidelijk verminderen van ongeveer 14 naar 7.

Deze resultaten zijn het bewijs dat Van Buggenhoudt en zijn chefs zich voor 100% gaven voor het bedrijf en zij apprecieerden elkaar hierin ook wederzijds. Het vond weerklank tot in Zweden. Zo kwam er een Zweedse delegatie van meestergasten en vakbondsafgevaardigden op bezoek in Geraardsbergen. Aan hen kon Van Buggenhoudt met fierheid o.a. de machine tonen waarmee pochetten of lucifersboekjes werden gemaakt. Hij had hiervoor zelf de plannen getekend en innoverend was dat deze machine werkte met een continu (24 uur op 24 uur) bad van fosforpasta. Voorheen werd de kopstof hard nadat de machine

's avonds werd stilgelegd en dan moesten de arbeiders de volgende ochtend beginnen met het afkappen en weggooien van die pasta. Dat betekende verlies van grondstoffen en arbeidsuren!

De daadkracht en resultaatsgerichtheid van Van Buggenhoudt blijken ook duidelijk uit een voorval van de jaren 1950 toen de vertrouwensman Pinte (die verantwoordelijk was voor het afwegen van de samenstellende producten voor de kopstof-pasta) afwezig was. Van Buggenhoudt zei toen tegen zijn 'chef de fabrication': "de productie moet verder gaan en daarom gaan wij zelf de producten afwegen". Dat afwegen was een delicate operatie omdat dit nauwgezet moest gebeuren volgens bepaalde formules⁽¹⁴⁾ waarover naast Carlos Roland (Hoofd Scheikundig Ingenieur van de U.A.), Pinte en Van Buggenhoudt als enigen in het bedrijf beschikten. Een foutieve

afweging kon grote gevolgen hebben voor het productieproces en de bekomen kwaliteit van het eindproduct (ontsteking, brandduur en nagloeien van de lucifers). Maar dat woog niet op tegen de leuze van Maurice Van Buggenhoudt dat de "fabriek in alle omstandigheden moest draaien...". In kritieke omstandigheden stond hij dus op de bres in het productieproces en vervulde hij een voorbeeldfunctie.

In die zin kon hij met een vermoeden van onwettige afwezigheid van personeelsleden moeilijk overweg. Gezien hij de afwezigheden van personeel op de binnenkant van de deur van zijn bureelkast nauwgezet bijhield, was het hem opgevallen dat maandelijks dezelfde vijf arbeidsters een ziektebriefje indienden wat hen recht gaf op een hele week ziekteverlof. Heel opvallend, temeer doordat de briefjes werden uitgeschreven door dezelfde dokter. Dat kon Van Buggenhoudt vanuit zijn arbeids-

Het echtpaar Van Buggenhoudt woonde in de mooie villa 'Sorbier' (17) op de Grote Weg n° 104 in Overboelare (Geraardsbergen).

⁽¹²⁾ Een KD-lijn is de naam van een productielijn die instaat voor een groot gedeelte van het productieproces, met name het maken van lucifers, het opvullen van de dozen, het aanbrengen van de strijklag tot en met het verpakken van de dozen.

⁽¹³⁾ Jean Guldemont en Maurice van Buggenhoudt waardeerden elkaar wederzijds. Zo deed Van Buggenhoudt volgende uitspraak over Jean Guldemont: "ze hebben nooit zo een fabricatiechef gehad en ze zullen nooit nog zo één hebben". Guldemont van zijn kant beaamt de woorden van M. Nepper die Van Buggenhoudt aanduidde als "de beste fabrieksdirecteur die ik hier al geweten heb".

⁽¹⁴⁾ Zie ook naar het belang van het werk van de Carlos Roland hierin, beschreven in het vorige artikel.

ethos niet verdragen en leidde daarom een rechtszaak in. Nochtans kreeg hij van de rechter geen gelijk omdat een doktersattest niet kon betwist worden.

Van Buggenhoudts karakter en personeelsmanagement gaan hand in hand in de nieuwe fabriek

Met in het achterhoofd de wetenschap dat de vennootschap de productie in de toekomst wilde concentreren op de nieuwe fabriek, beleefde Van Buggenhoudt zijn transfer met de nodige fierheid. Waar hij op de 'De Launoit'-site algemeen directeur was van alle geledingen van het bedrijf, moest hij nu op de nieuwe fabriek wel rekening houden met de verschillende departementen die elk hun eigen directeur en/of chef hadden. Zo waren er de bureaus, Unalit, het atelier, de energiecentrale, de 'allumetten' en de houtkoer. Het was voor Van Buggenhoudt evenwel niet even gemakkelijk om verantwoordelijkheid af te staan en te betrouwen op de leidinggevendenden van de verschillende entiteiten.

Een voorval dat illustreert dat de chefs zich in hun autonomie aangetaast voelden door Van Buggenhoudt was het volgende. Jean Guldemont zette op de nieuwe fabriek de productiecijfers per machine voor het eerst in tabellen. De meestergast noteerde de dagelijkse cijfers, gaf dit door aan de personeelsdienst die op basis hiervan de premies voor de arbeiders berekende. Guldemont gebruikte diezelfde cijfers echter om de resultaten en het rendement van de machines te kennen. Toen op een bepaald ogenblik de productie bij de site van 'De Launoit' stil kwam te vallen, zette Van Buggenhoudt

zijn rapporteur Metens in bij Guldemont. Deze laatste voelde dit aan als een machtsgreep van Van Buggenhoudt om controle over hem te krijgen.

Maurice Van Buggenhoudt komt ons voor als het prototype van een directeur 'oude stijl' ⁽¹⁵⁾ volledig passend in de tijdsgeest van weleer. Doordat hij maar enkele honderden meters van de fabriek woonde in villa 'le Sorbier' ⁽¹⁶⁾ (lijsterbes) op de Grote Weg n° 104 in Overboelare (Geraardsbergen), ging hij 's morgens te voet naar de fabriek, op de middag ging hij eveneens huiswaarts en 's avonds keerde hij te voet terug naar huis ⁽¹⁷⁾. Voor vergaderingen in de hoofdzetel van de U.A. in Brussel kon hij beschikken over een bedrijfsauto en zijn trouwe chauffeur Arthur.

Zowel de naaste familie als mensen van de fabriek die Van Buggenhoudt gekend hebben of over hem hebben horen spreken ⁽¹⁸⁾, duiden hem aan als klein van gestalte maar groots in kwaliteiten. Zo ondermeer beschrijven ze hem als: iemand met autoriteit, verstandig, plichtsbewust, streng en ernstig maar altijd goed bedoeld, daadkrachtig, veel praktische ervaring en kennis van de werkvloer (productie), een durver met veel mensenkennis en een diplomatische ingesteldheid op de werkvloer. Bij een crisissituatie zocht hij bijvoorbeeld naar een oplossing zonder een breuk te moeten maken. In alle omstandigheden, zowel op het werk als thuis, wilde hij dat iedereen zijn best deed.

De volgende lijfspreuk die Van Buggenhoudt vaak uitsprak, is het levende bewijs van zijn diplomatisch

inzicht. Hij stelde de volgende vraag aan zijn chefs die voor hem werkten: "Weet jij hoe je een fabriek moet leiden?" Als antwoord gebruikte hij telkens de metafoor van de gedreven koetsier: "Dat is hetzelfde als twee paarden en een kar op een smalle weg leiden, zorgen dat je in het midden van de weg blijft, goed naar links en naar rechts kijkend zodat je er niet van afglijdt". Vanuit deze optiek moeten ook zijn relaties met de vakbondsafgevaardigden gezien worden.

Ten aanzien van de gedelegeerde bestuurders K.E. Hedborg en zijn opvolger Axel Karlsson (1957-1968) stelde Van Buggenhoudt zich beleefd, correct, diplomatisch en wanneer het nodig was, ontwijkend op maar had buiten het werk verder geen contact met hen. Van Buggenhoudt was emotioneel intelligent doordat hij goed aanvoelde hoe ver hij kon of mocht gaan tegenover zijn meerderen. Herhaaldelijk sprak hij in familieverband wel over zijn aanvoelen dat de Zweedse bewindsvoerders in overlegmomenten altijd hun gelijk moesten hebben. Ofschoon dit cliché wel op alle Zweden in de fabriek werd gekleefd, was deze beleidsvoering begrijpelijk aangezien zij eigenaar van de vennootschap waren.

In het algemeen kon Maurice Van Buggenhoudt het 'beter' vinden met mensen die blijk gaven van een onderdanige instelling ten aanzien van hun directeur dan met andere leidinggevendenden van de fabriek. Daar zowel Van Buggenhoudt als vele van de directeurs/chefs sterke persoonlijkheden waren, kon het niet anders dan dat er regelmatig meningsverschillen over het beleid in de U.A. opdoken. Zo bijvoorbeeld een voorval waarbij Jean Guldemont tijdens

⁽¹⁵⁾ Wij willen Maurice Van Buggenhoudt bij de lezer dan ook laten overkomen als die 'oude' directeur en in die context leek het ons dan ook onaangepast hem met zijn voornaam aan te spreken. We gebruiken daarom 'Maurice Van Buggenhoudt' of 'Van Buggenhoudt' om hem aan te duiden.

⁽¹⁶⁾ De familie Van Buggenhoudt huurde de villa 'le Sorbier' van 1940 tot 1950. Daarna verhuisden ze naar villa 'Jan Van Eyck' aan de Astridlaan n° 31 in Nederboelare (Geraardsbergen) en verbleven er tot 1959.

⁽¹⁷⁾ De adresgegevens van deze villa en de andere woonsten van de familie Van Buggenhoudt werden gecheckt door Johny De Nie.

⁽¹⁸⁾ We verwijzen hiervoor ondermeer naar een interview met het personeelslid wijlen Marcel Van der Bruggen (24 januari 2002), een onderhoud met Jean Guldemont op 3 november 2011 en een gesprek met de familie Van Buggenhoudt op 29 december 2011.

een scherp gemotiveerd onderhoud met Van Buggenhoudt vroeg om twee bijkomende meestergasten. Uiteindelijk gaf Van Buggenhoudt toe en kreeg de 'chef de fabrication' twee extra meestergasten. Toen echter bleek dat Van Buggenhoudt hem een minder goed aangeschreven

werkmans stuurde om onmiddellijk bij hem te komen werken, sloeg Guldemont met harde vuist in volle fabriekshal op tafel.

Van Buggenhoudt voelde zich bij wijlen een onmisbare, niet te vervangen figuur en die hoogmoed

bracht met zich mee dat hij in zijn glorieperiode soms te emotioneel bepaalde beslissingen nam. Dat kwam bij enkele chefs 'vreemd' over omdat zij Van Buggenhoudt kenden als iemand die sterk rationeel handelde. Het gaf zelfs aanleiding tot een zekere wrevel bij leden van het toenmalig directiekader en enkele chefs. Er waren zelfs chefs die verstijfden of de fabriekshal tijdelijk verlieten wanneer zij zagen dat Van Buggenhoudt op ronde was in de fabriek.

Ondanks deze strubbelingen hadden vele directeurs en vele van zijn chefs de nodige waardering voor Maurice Van Buggenhoudt. Hij rustte hen - en in het bijzonder zijn 'chef de fabrication' Jean Guldemont - uit met de nodige inzichten in personeelsmanagement. In een bedrijf, aldus volgens Van Buggenhoudt, moeten gedragslijnen gevolgd worden. Daarvoor moeten directeurs goede orders geven en dan zelf gaan vaststellen of ze opgevolgd worden en telkens opnieuw gaan controleren. Dit aloude principe van personeelsmanagement lag ook aan de basis van de 'Vorming van kaderleden' bij de U.A.: klare orders geven, gaan kijken of ze goed uitgevoerd worden en terug gaan zien. Maar ook de andere kant van de medaille was Maurice niet onbekend. Hij gaf herhaaldelijk de boodschap aan zijn chefs: "Wees altijd rechtvaardig met uw personeel!" Hij gaf daar zelf uiting aan en heeft hiermee inspirerend gewerkt op het personeelsmanagement van zijn chefs. In dat verband was het voorval typerend dat hij de drukkers⁽¹⁹⁾ van de fabriek, ondanks een ordonnantie, niet meer wilde betalen. Hij kon namelijk niet verdragen dat zij meer zouden verdienen dan mensen die op de houtkoer in weer en wind hun werk moesten doen. Maurice Van Buggenhoudt hield ervan zijn personeel en ook zijn naaste familie regelmatig te herinneren aan verschillende lijfspreuken. Twee ervan waren echt typerend voor hem: 'stel niet uit tot morgen wat je vandaag al kan

Op 7 februari 1962 kwam wijlen koning Boudewijn op bezoek in de nieuwe U.A.-fabriek van Overboelare (Geraardsbergen). Maurice Van Buggenhoudt voorzag de vorst van de nodige technische uitleg in de goed uitgeruste fabriekshallen. Op de foto herkennen we eveneens Axel Karlsson als gedelegeerd bestuurder.

De vorst luistert aandachtig naar de technische uitleg van Maurice Van Buggenhoudt. Op de achtergrond links, eerste in rij, zien we Philemon Van Der Putten, burgemeester van Geraardsbergen van 1959 tot 1968.

⁽¹⁹⁾ De U.A. had op de nieuwe site in die tijd geen eigen drukkerij. De 'Etablissements B. De Jong' van Brussel werkte vanaf het begin van de jaren 1920 tot in 1979 onafgebroken voor de U.A.. Pas in 1979 werd op de site een eigen drukkerij geïnstalleerd.

Maurice Van Buggenhoudt hield van de mooi verzorgde feesten en diners die bij de U.A. werden gehouden. Hier een laatste foto met een feestelijke tint bij het afscheid van zijn loopbaan in 1962!

doen' en ook 'een plaats voor ieder ding en ieder ding op zijn plaats'.

Afscheid van zijn loopbaan

In de jaren 1950 had Maurice op privévlak de dood van zijn vrouw, Caroline Vindelinckx, te verwerken. Zij overleed op 24 september 1958 in Ukkel. Maurice hertrouwde in 1959 met Maria Mathilde Jamée, geboren te Geraardsbergen op 27 augustus 1911. Zij was weduwe van Victor Fontaine die in 1957 overleden was. Ze huwden in Brussel om de achterklap in Geraardsbergen te vermijden. Zijn tweede huwelijk volgde namelijk één jaar na het overlijden van zijn eerste vrouw en dit zou indertijd ⁽²⁰⁾ gevoelig gelegen hebben. Maurice Van Buggenhoudt en Maria kenden elkaar al heel lang omdat beide families zeer goed bevriend waren. Zo ging de familie Van Buggenhoudt tijdens de oorlogsjaren een week slapen in de villa van de familie Fontaine omdat het omwille van de bombardementen te gevaarlijk was in de stad. Victor Fontaine

behoorde tot een welgestelde familie die in Goferdinge een kartonfabriek uitbaatte en Maria Jamee kwam uit een familie die een meubelwinkel in Geraardsbergen had.

De activiteiten die Maurice Van Buggenhoudt met de kinderen ondernam waren allemaal in Franstalige milieus, zoals het de bourgeoisie van toen het eiste. Hij en zijn tweede echtgenote betrokken opnieuw een woning op de Astridlaan n° 8, dichtbij villa 'le Sorbier' en verhuisden daarna nog voor korte tijd naar de Gentsestraat.

Aan de 'vooravond' van zijn loopbaaneinde kwam op 7 februari 1962 koning Boudewijn op bezoek in de fabriek. 's Morgens verwittigde het paleis de juiste aankomsttijd en gingen de meeste directeurs en chefs zich een beetje opsmukken. Maurice Van Buggenhoudt deed dit niet omdat hij steevast in deftig kostuum getooid was. Van Buggenhoudt had de eer de vorst te vergezellen doorheen de fabriek. Waar hij tevoren niet hoog opliep met de jonge vorst, viel het zijn familie op dat hij na het bezoek met waardering over de koning sprak.

Op voorhand zette Van Buggenhoudt en Jean Guldemont dit bezoek grondig in regie. Ondanks de afspraak dat de rondleiding in één welbepaalde continuzaal zou beginnen, besliste Van Buggenhoudt de rondleiding toch in een andere zaal te laten doorgaan zodat zijn 'chef de fabrication' tevergeefs stond te wachten... Opnieuw een kleine anekdote om de vastberadenheid, de daadkracht en het beslissingsvermogen van Van Buggenhoudt te illustreren.

In 1962 stopte hij met werken en werd hij op de U.A. opgevolgd door André Devillé die net terug was uit Congo. Toen hij in 1963 met pensioen ging, kocht hij voor het eerst in zijn leven een woning, met name

Ofschoon Maurice Van Buggenhoudt kleurenblind was, schilderde hij rijkelijk met kleuren.

een appartement in de Kattestraat. Van Buggenhoudt heeft zijn pensioen goed ervaren, mede door zijn vele hobby's. De veelzijdigheid van zijn kunnen kwam in zijn beroep en in zijn hobby's naar voor. Hij was naast postzegelverzamelaar ook op artistiek vlak actief: tekenen, schilderen van aquarellen en beeldhouwen. Op sportief vlak stond hij zijn 'mannelijke' bij het schermen en tennis. Twee keer per jaar gingen hij en zijn echtgenote op buitenlandse reis. Hij nam dan vele foto's die achteraf dikwijls als uitgangspunt dienden voor het maken van een schilderij. Hij was met het welzijn van de volledige familie begaan. Daarbij kon hij genieten van een stevige sigaar, de befaamde 'Balmoral' die hij in het Nederlandse Sluis ging kopen omwille van de belastingsvrijheid.

Als gevolg van een nierblokkade stierf hij op 19 december 1983 in het Erasmus ziekenhuis van Brussel. Hij werd 86 jaar. Voor wetenschappelijke doeleinden schonk hij zijn lichaam aan de Brusselse Universiteit. Zijn tweede vrouw, Maria Jamee, stierf op 7 maart 2008 in Home 'Baronie van Boelare' te Geraardsbergen.

Danny ROBBERN

⁽²⁰⁾ Zo werd ons door Jeanine Van Buggenhoudt overgemaakt.